

IV. JEDNOTLIVÉ OBLASTI EVROPY

1. STŘEDNÍ EVROPA, NAŠI SOUSEDÉ

1. Na mapce vybarvi různými barvami státy střední Evropy. Doplň tabulku.

NÁZEV STÁTU	HLAVNÍ MĚSTO
1 -	.....
2 -	.....
3 -	.....
4 -	.....
5 -	.....
6 -	.....
7 -	.....

- a) Připiš do směrové růžice názvy států, se kterými bezprostředně sousedíme. Českou republiku umísti uprostřed směrové růžice.
- b) Porovnejte pomocí mapy středoevropské země z hlediska velikosti a povrchu.

2. Vytvořte MYŠLENKOVOU MAPU krásy naší vlasti.
Zaměřte se na: krásy přírody a památky ve vašem regionu. Do mapy použijte kromě slovního vyjádření také obrázky a pohlednice.

3. Když zakroužkuješ písmena u správných možností a napíšeš je na linku, složíš tajenku.

1. Hlavní město Německa Š Bern	Z Bonn	S Berlín
2. Vnitrozemské země jsou D Polsko a Slovensko	T Česko a Rakousko	L Švýcarsko a Německo
3. Hlavní město Polska Ř Varšava	R Vídeň	P Krakov
4. Nejdelsí hranici má ČR s A Polskem	I Slovenskem	E Německem
5. Písmenem D jsou označována auta K Slovenska	D Německa	V Maďarska
6. Písmenem SK jsou označována auta Y Švýcarska	U Rakouska	O Slovenska
7. Písmenem A jsou označována auta E Rakouska	F Německa	I Maďarska
8. Písmenem CZ jsou označována auta T Polska	V ČR	M Švýcarska
9. Hlavní město Rakouska R Vídeň	P Wroclaw	U Varšava
10. Hlavní město Slovenska L Berlín	A Budapešť	O Bratislava
11. Nejkratší hranici máme s H Rakouskem	P Slovenskem	D Polskem
12. Alpy leží ve F Švýcarsku a Slovensku	S Švýcarsku a Rakousku	Z Polsku a Německu
13. Přístup ke dvěma mořím má K Německo	P Polsko	L Maďarsko
14. ČR nehraničí s Y Rakouskem	É Maďarskem	F Slovenskem
15. Mezi hornaté země patří R Švýcarsko a Německo	I Česko a Polsko	Z Slovensko a Rakousko
16. Mezi nížinaté země patří V Česko a Švýcarsko	A Rakousko a Německo	E Maďarsko a Polsko
17. Řeka Dunaj teče přes T Polsko a Německo	M Rakousko a Slovensko	V Maďarsko a Česko
18. Hlavní město Maďarska E Bukurešť	Ě Budapešť	C Berlín

Tajenka:

Hodnocení: 18 - 16 b.: 1   15 - 12 b.: 2   11 - 9 b.: 3

4. Na kterém místě v ČR se ti líbí úplně nejvíc? Připrav krátkou písemnou prezentaci.

Název místa, obrázek nebo fotografie; vzdálenost od školy (světová strana); možnost dopravy a stručný popis cesty; důvody, proč stojíš za to dané místo navštívit; tvůj osobní zážitek.

1. Vyber si jedno dítě na obrázku a představ se jeho jazykem. Ze které země pochází?

a) Napiš do mapky název země, hlavní město a namaluj vlajku.

2. Připravte ve skupinách prezentaci sousedních zemí.

A) Pokud někdo ze skupiny zemi navštívil, zprostředkuje ostatním zážitky a materiály z cesty: jak cestoval/a, která místa navštívil/a, kde bydlel/a, jaká byla příroda, jací byli lidé, co ho/ji překvapilo apod. Všechny informace a materiály společně zpracujte na velký plakát.

B) Pokud nikdo ze skupiny zemi nenavštívil, vytvořte plakát s cílem zemi představit. Zaměřte se na jednu oblast nebo město, naplánujte cestu, představte přírodu, kuchyni, typické výrobky, zajímavosti, stavby, historické osobnosti apod. Informace čerpejte z dostupných materiálů.

V obou případech připravte: mapku, výstavku fotografií, pohlednic, obrázků z časopisů, prospektů; výstavku typických výrobků, jídel - mohou být obrázky, obaly od výrobků; ochutnávku specialit.

3. Vyhledejte na mapě sousední země a další místa v každé zemi podle zadání:

Hranice s naší republikou, hlavní město, jiná významná města; památky; pohoří (nejvyšší hory), nížiny; rekreační oblasti; vodstvo.

Podle měřítko spočítejte vzdálenost na státní hranice nebo do hlavního města země.

4. Vypište města, přechody, přístavy, které budete projíždět při cestě autem nebo vlakem.

ČR - Slovensko: .....

.....

ČR - Polsko: .....

.....

ČR - Rakousko: .....

.....

ČR - Německo: .....

.....

a) Zjistěte na radnici, jestli existuje partnerství vaší obce s městem v sousední zemi. Případně shromážděte o spolupráci co nejvíce informací a pokuste se do ní aktivně zapojit.

5. Přečti text o slovenské dívce. Pokus se napsat podobný příběh o dětech z jiné sousední země na základě poznatků, které ses o zemích dověděl/a.

Máša je Slovenka a chodí do páté třídy. Jmenuje se Mária, ale všichni jí říkají Máša. Bydlí úplně na východě země, v Michalovcích. Každé prázdniny nás navštíví. Babička říká stará mama a dědečkovi starý otec. Na strýce volá: „Ujo!“ Já jsem v Michalovcích strávila část prázdnin. Podnikli jsme výlet do Bratislavy, na Zemplínskou Širavu, do Tater. Ochutnala jsem slovenskou specialitu - bryndzové halušky. V neděli jsme byli v kostele. Velký zážitek jsem měla na východňarské svatbě. Trvala tři dny. Dospělí přišli v krojích. Hrála cimbálová muzika a všichni tančili, zpívali. Ale prázdniny uběhly a nadešel čas loučení. Do videnia Slovensko!

a) Do které ze sousedních zemí bys chtěl/a jet na prázdniny a proč?

b) Zaznamenejte do MYŠLENKOVÝCH MAP důležité informace o každé zemi.

6. Vypiš na kartičky všechny pojmy ze čtyřsměrky. Z kartiček vytvoř skupiny patřící k sobě a vyber ty, které souvisí pouze se sousedními zeměmi.

S L O V E N S K O E Š A
 T A T R Y A R D O I V V
 M Ě Š E P A D U B N Ý A
 A A L P Y N R E B N C L
 Ď P O L S K O V V S A S
 A O K C E M Ě N Í B R I
 R A V A Š R A V D R S T
 S B E R L Í N R E U K A
 K O V O C H I N M Ň C O R
 O R A K O U S K O K P B
 K O Š I C E A J A N U D

Tajenka: (ze zbylých písmen)

a) Urči, pro který stát jsou typické zobrazené výrobky.

7. Anketa pro žáky vyšších ročníků, případně pro vaše rodiče.

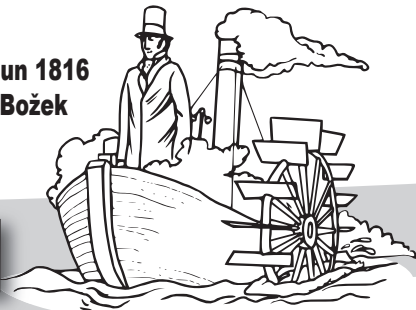
	OTÁZKY	SLOVENSKO	RAKOUSKO	NĚMECKO	POLSKO
1.	Hlavní město:				
2.	Mezinárodní označení země:				
3.	Měna:				
4.	Jazyk:				
5.	Pohoří:				
6.	Moře:				
7.	Typické jídlo:				
8.	Značka automobilů:				
9.	Významná památka:				
10.	Významná osobnost:				
11.	Navštívil/a jsem (Ano - Ne)				
12.	Chtěl/a bych navštívit (A - N)				

Vyhodnoťte anketní otázky 1 - 10: účastníků celkem, počet správných odpovědí u každé otázky, počet správných odpovědí celkem, počet chybných odpovědí. Kolik žáků navštívilo kterou zemi a kolik by ji chtělo navštívit? Správné řešení a výsledky ankety prezentujte veřejně.

3. VÝPRAVA DO 19. STOLETÍ

1. Vyznač na číselnou osu začátek a konec 19. století. Vytvořte MYŠLENKOVOU MAPU (události, osobnosti, objevy, stavby a další zajímavosti).

parní člun 1816
Josef Božek

1820

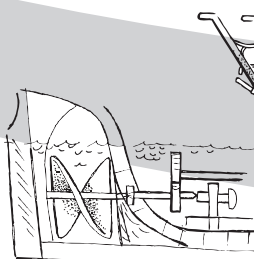
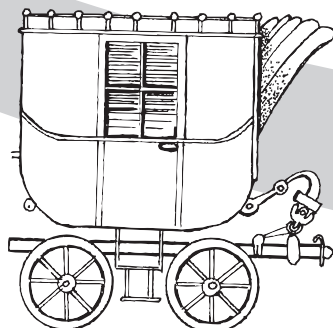

parní automobil 1815
Josef Božek

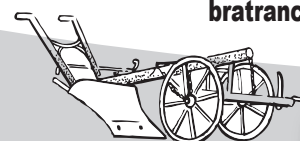

odrážedlo (drezina) 1810

koněspřežná dráha
(koňka) 1825
České Budějovice - Linec

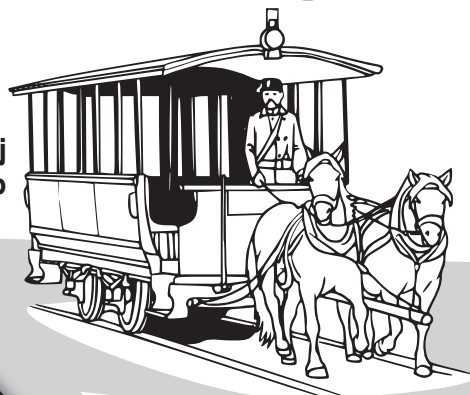
lodní šroub 1827
Josef Ressel

ruchadlo 1827
bratřenci Veverkové

1830

první koňská tramvaj
1869 - Brno

Pozdrav: Nazdar, sokole!
Heslo: Paže tuž, vlastní služ!

1860

vysoké kolo - kostitřas

založen Sokol 1862
Miroslav Tyrš

telefon 1876
A. G. Bell

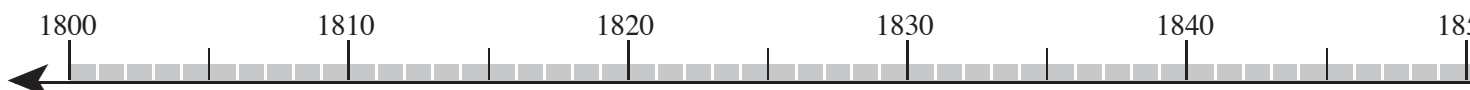

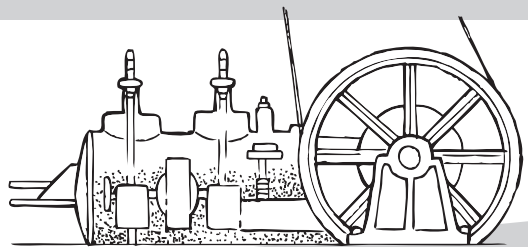
žárovka 1879
T. A. Edison

1880

Bedřich Smetana

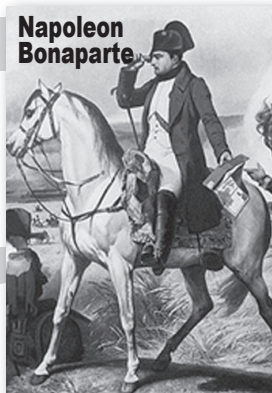

parní stroj 1807 - Josef Božek

1810

napoleonské války
1805

Napoleon
Bonaparte

1801

uvedení Fidlovačky
1834 - J. K. Tyl

železnice v Rakousko - Uhersku 1839

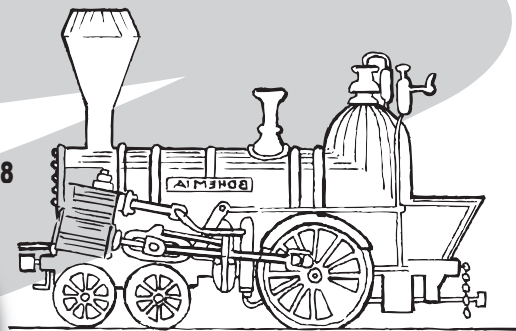
1840

plzeňské pivo 1842

kostkový cukr
1843 - Dačice

František Josef
korunován císařem 1848

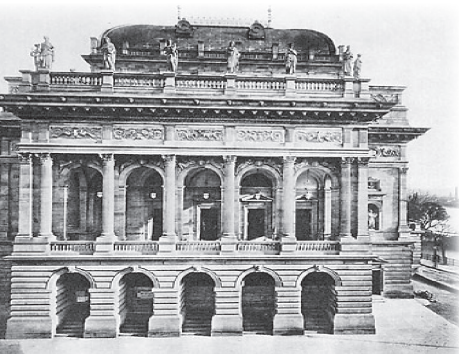

lokomotiva Bohemia 1845
1. vlak v Praze

vydána Babička 1855
Boženy Němcové

1850

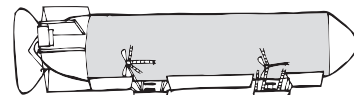

Národní divadlo v Praze 1883

Petřínská rozhledna

Jubilejní výstava
v Praze 1891

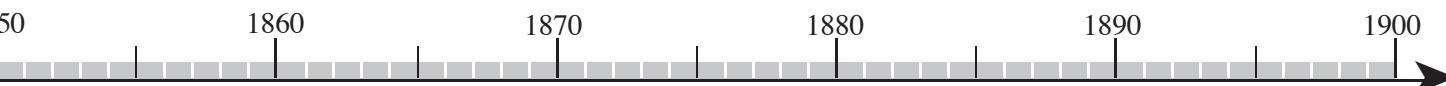
vzducholod' 1900
F. Zeppelin

1890

firma Bat'á 1894

1900

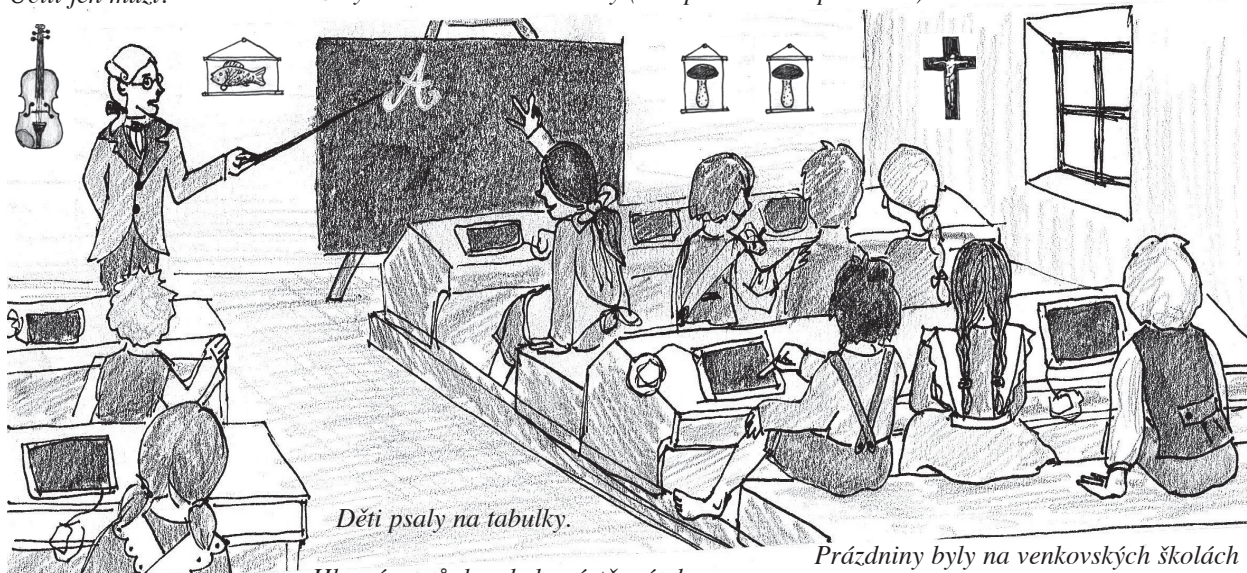
4. ŽIVOT DĚTÍ V 19. STOLETÍ

1. Srovnej školu 19. století se školou dnes. Co bys z této školy zavedl/a do dnešní doby?

Od zavedení **povinné školní docházky** Marií Terezií (1774) počet školáků v 19. století postupně rostl. V obcích vznikaly triviální (obecné) školy, v nichž se děti učily číst, psát a počítat. V jedné třídě bývalo běžně kolem 100 žáků. Zákon stanovil, že triviální školy budou postaveny tam, kde mají děti do školy déle než půl hodiny cesty a kde žije nejméně 100 dětí školou povinných. V té době vznikaly také mateřské školy. Ze školy obecné mohli žáci postoupit na školu měšťanskou (dnešní 2. stupeň) a na gymnázia. Tam byly odděleny chlapecké a dívčí třídy. Velký důraz učitelé kladli na disciplínu. Užívaly se tělesné tresty. Říkalo se, že: „Metla vyhání čerta z pekla.“ Děti byly vedeny ke zbožnosti - musely povinně navštěvovat bohoslužby. Obyvatelé českých zemí patřili k nejméně vzdělaným a v 19. století byla odstraněna negramotnost.

Učili jen muži.

Vyučování trvalo 4 hodiny (2 dopoledne a 2 po obědě).

Děti psaly na tabulky.

Hlavní pomůckou byly nástěnné obrazy.

Prázdniny byly na venkovských školách 14 dní o žních a 14 dní na podzim.

a) O kterých stoletích se v textu hovoří?

b) V čem vidíte význam vzdělání a odstranění negramotnosti v 19. století?

2. Zjistěte, ve kterém roce vznikla škola, do které chodíte. Existovala už v 19. století?

Pokuste se vyhledat v informačních zdrojích: kdy byla škola založena, jak původně vypadala a jak se změnila, která významná osobnost ji navštěvovala. Sestavte MYŠLENKOVOU MAPU.

Chodil někdo z vaší rodiny do této školy?

3. Přečti text a napiš důvody, proč byla práce pro děti nebezpečná.

Ve městech musely děti z chudých rodin pracovat v továrnách. Byly to děti mladší 9 let a pracovaly především v textilkách, ve sklárnách a v tiskárnách. Pracovní podmínky byly oškesné - nevětrané haly, ovzduší plné výparů, velký hluk, nedostatečná strava. Děti pracovaly i v nočních směnách - v létě 12 hodin a v zimě 10 hodin. Děti na venkově musely pomáhat v hospodářství. Pracovaly na poli a pásly dobytek.

„Zkušenost ukazuje, že zejména v tiskárnách se používá mladistvých v letních měsících nepřetržitě od 5 hodin ráno do 7 hodin večer. Ti přímo při práci musí skoupě zahánět hlad a žízeň, aniž by měli nejmenší přestávku k odpočinku a uspokojení tělesných potřeb.“ (Úřední zápis z r. 1840).

a) Vyhledejte, co se píše o dětské práci v Úmluvě o právech dítěte.

(www.pionyr.cz/umluva/index.html)

OBECNÁ ŠKOLA (triviální) - dnešní 1. stupeň ZŠ; MĚŠŤANSKÁ ŠKOLA - dnešní 2. stupeň ZŠ;
TRIVIUM znamenalo tři vyučovací předměty (čtení, psaní, počty); ZBOŽNOST - víra v Boha

4. Vyznač v textu, které z uvedených dopravních prostředků a her se dochovaly dodnes.

Hry dětí a zábavy: 19. století bylo pro dospělé, ale i pro děti **dobou kol**. Objevovaly se první kola zvané drezíny - jezdec se odrážel nohama od země. Také se začaly více používat kočárky, jezdilo se na prvních koloběžkách. Děti honily kola, obruče, pojízdné koníky, kačery, husary. Muži se proháněli na vysokých kolech - kostitřasech. Koncem století už se jezdilo také na klasických jízdních kolech.

Velké oblibě se těšily stolní hry (např. halma), kostky, papírové skládky (rozstříhané obličej), vystřihovánky. V 19. století se rozšířily z Anglie do Evropy puzzle.

a) Najdi některé dopravní prostředky v přehledu na straně 42.

5. Prohlédni si a pojmenuj hračky dětí z 19. století.

Děti z chudých rodin se mačkají u stánku s hračkami.

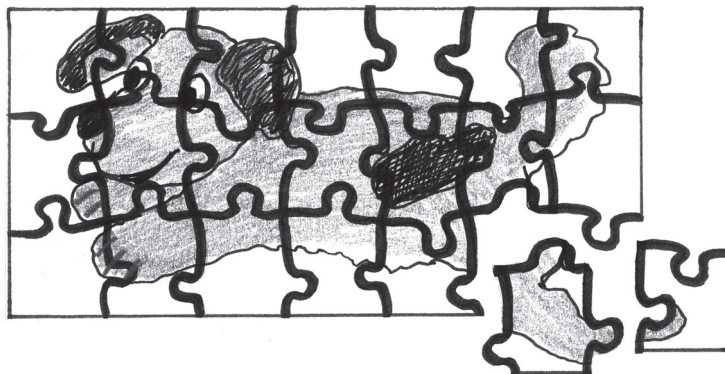

Děti z bohatých rodin samy nevycházejí ven. Hračky jim koupili dospělí.

6. Z kolika rozstříhaných obličejů děti sestavily tento obrázek?

7. Vyrob si puzzle oblíbené hračky podle návodu.

1. Nakresli na tvrdou čtvrtku mřížku na puzzle.
2. Z druhé strany výkresu namaluj oblíbenou hračku.
3. Celý obrázek pečlivě rozstříhej podle mřížky.

a) Zeptej se prarodičů, s čím si hrávali? Jakou nejstarší hračku máte doma?

b) Vyzkoušejte některé hry a zábavy dětí z 19. století (např. pohybovou hru Tluče bubeníček).

NEGRAMOTNOST neschopnost číst a psát; člověk, který neumí číst a psát, je **NEGRAMOTNÝ**; opakem negramotnosti je **GRAMOTNOST** - schopnost číst a psát; **BOHOSLUŽBA** - obřad v kostele

5. Najděte na mapě ČR místa, odkud pocházely kameny do základů ND. Které místo leží nejbližně vaší obce? Jakými dopravními prostředky mohly balvany do Prahy putovat?

První balvan byl přivezen 5. května 1868 na Státní nádraží. Otec, matka, Karel a já jsme doprovodili kámen, ohromnou kostku, který sotva utáhlo šest koní. Vedle vozu šli moravští studenti. Teprve v jedenáct hodin odpoledne došli jsme na staveniště Národního divadla. Tu čekal pan doktor František Palacký, který řekl, že on jako Moravan odevzdá základní kámen, vyrvaný z útrob mohutné hory Radhoště, do základů Národního divadla v Praze, jako důkaz pevného spojení Čechů a Moravanů.

Jaromír John: Rajský ostrov

6. Prostuduj původní zápis k písni Kde domov můj. Najdi odlišnosti od současného textu i rozdíly v písmu.

Andante con moto. M. M. ♩ = 88.

Violino, Corno, Timpani

Vide domov můj! Kde domov můj!

můj! 1. Voda hučí po lučínkách bory sům po skalínách, vsáde
2. V kraji zndšlí Bohumilém duše outlé vtěle čilem, mysl

1. stavi se jara květ zemský ráj, to na pohled. a to jest ta krásna,
2. ja = snou, zniká zdar, a tu si = lu vzdoru smar to je Čechů slavně

1. zeme, země česká domov můj! země česká domov můj!
2. plamě, mezi Čechy domov můj! mezi Čechy domov můj!

V Praze, dne 1^{ho} Srpna 1860 J. Straupfer

a) Zpracuj podle osnovy aktualitu o státní hymně.

OSNOVA: 1. Autor textu a hudby; 2. Vznik (kdy, při jaké příležitosti, kdy byla určena státní hymnou); 3. Při jakých příležitostech se hymna hrává; 4. Text hymny; 5. Chování u hymny.

7. Je ve vaší obci sokolovna? Zjisti důležité informace o její historii a o dnešním využití.

V roce 1862 byla v Praze založena česká tělocvičná jednota Sokol s cílem: ... „aby se pěstoval tělocvik společným cvičením, společnými výlety a šermováním...“, též cvičení hasičská, zpěv, střelba do terče, plavání a plavba se pěstují.“ Jedním ze zakladatelů Sokola byl Miroslav Tyrš.

a) Kdo z vaší třídy je členem sportovního oddílu Sokol? Co znamená sokolské heslo?

8. Zapiš do tabulky významné osobnosti kultury a sportu 19. století podle profesí.

MALÍŘI	SPISOVATELÉ	HUDEBNÍCI	JINÍ

a) Která osobnost má spojitost s vaším regionem? Jakou?

6. ZLATÉ ČESKÉ RUČIČKY

1. Vyznač v přehledu 19. století všechny technické, dopravní a jiné vynálezy a vysvětli, proč se asi o Čechách říkalo, že mají zlaté ručičky. Který vynález tě nejvíce zaujal? Proč?

2. Vyhledej ve čtyřsměrce, která odvětví hospodářství se v 2. pol. 19. st. nejvíce rozvíjela. Vysvětli důvody (1. - 6.), proč se české země staly nejprůmyslovějšími v celém Rakousku.

T A U T O M O B I L K Y Y
 E Í V T S L Ě D Ě M E Z R
 X D S T R O J Í R N Y Y A
 T O Y N R Á Z E L E Ž K V
 I L Í V T S Ř A N L V N O
 L Y C U K R O V A R Y A V
 K S P O Ř I T E L N Y B I
 Y C H O V - D O B Y T K A P

1. Vzdělanost a vynalézavost lidí

2. Rozvoj dopravy a železnice

3. Rozvoj obchodu

4. Zavádění strojů

5. Vytrvalost a pracovitost Čechů

6. Výstavba nových továren

3. Prostuduj text a zaznamenej do číselné osy důležité události, o kterých ses dočetl/a. Popiš obrázek z Jubilejní výstavy.

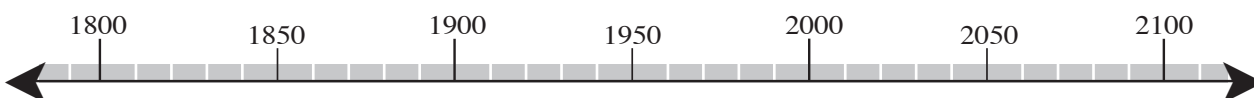
Největší hospodářskou a společenskou akcí 19. století se v roce 1891 stala **Jubilejní výstava v Praze**. Navštívilo ji přes 2 500 000 lidí. Byla uspořádána na počest první průmyslové výstavy v roce 1791. Němečtí podnikatelé v Čechách účast odmítli, a proto mohli Češi naplno ukázat svoje schopnosti, šikovnost, podnikavost a pracovitost. Mezi předními organizátory byl český vynálezce **František Křižík**, který osvětlil výstaviště svými lampami a vybavil je vlastními elektrickými motory. Večer rozzářil překrásnou fontánu. Voda hučí, lidé šumí - pak všechno ztichne a Křižík spouští další vodotrysk, gejzír světel. Sto barev se míhá, prolíná, třpytí a tančí. Desetitisíce Čechů zpívají Kde domov můj.

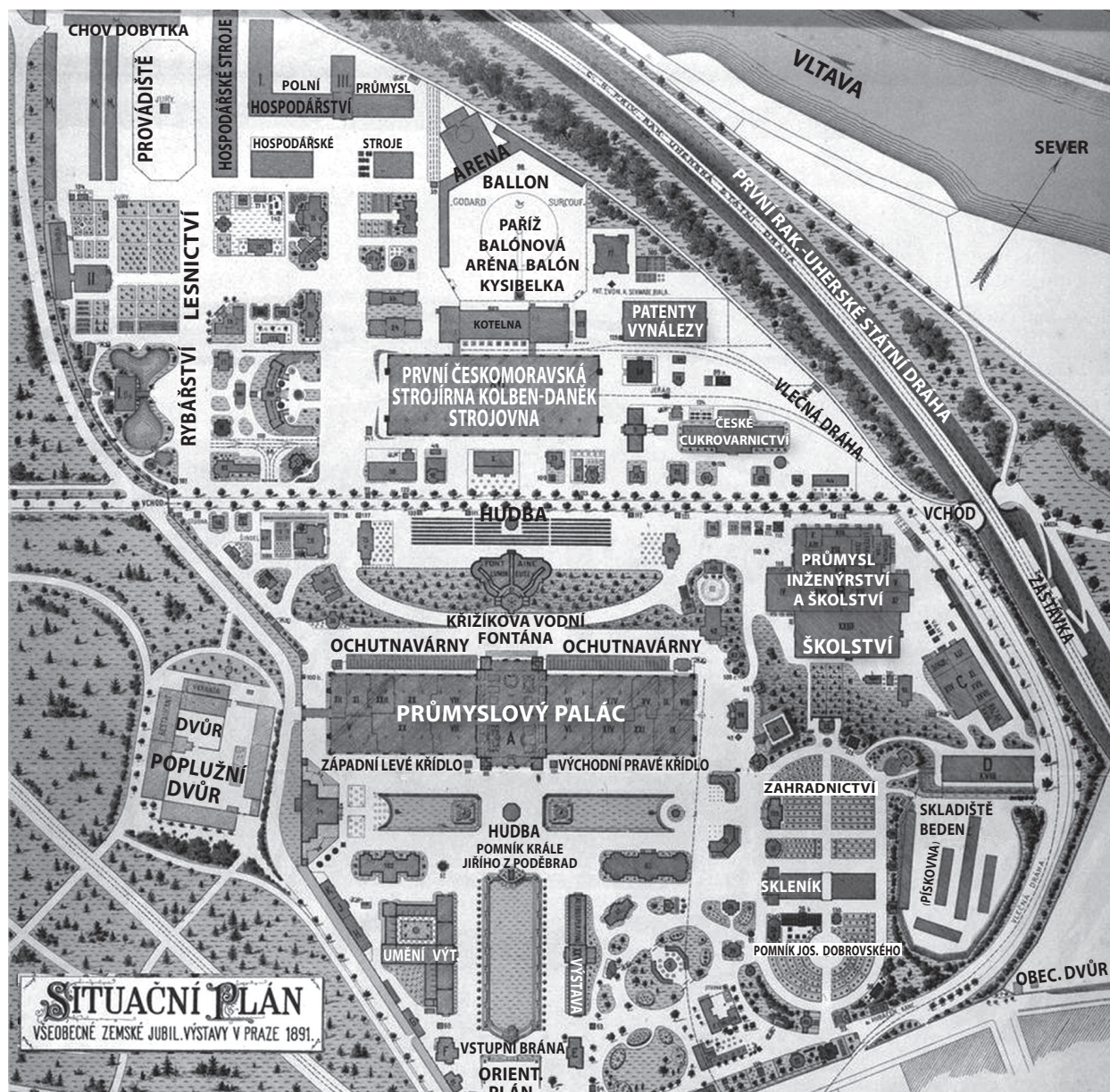
a) Přečti si, co se událo po 100 letech. Řekni, jak bys s dárkem naložil/a ty a proč.

14. června 1991 vyjeli moje rodiče z Nákla u Olomouce do Prahy na všeobecnou výstavu konanou po sto letech od výstavy Jubilejní.

Do deníčku si zapsali: nadchly nás historické vozy; fontána nádherná s hudbou B. Smetany; nezapomenutelné zážitky, setkání s V. Havlem; Vnoučatům přivezli zajímavý dárek - vstupenku, která bude návštěvníky výstavy za dalších sto let - v r. 2091 - opravňovat ke vstupu zdarma.

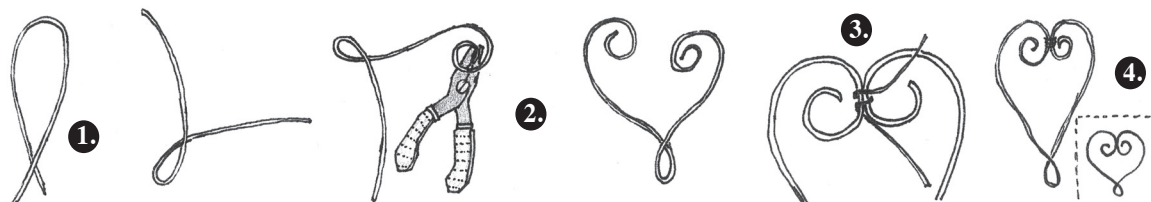
4. Najdi v plánku, jaká odvětví průmyslu a jaké firmy se na výstavě prezentovaly. Které z nich fungují dodnes? Co vyrábějí? Naplánuj směr a postup prohlídky.

5. Předved' činnosti řemeslníků. Která řemesla byla v minulosti typická pro váš region?

Dráteník, kolář, kominík, švec, řemenář, bičář, kameník, nábytkář, zlatník, šperkař, bylinářka, truhlář, hrnčič, sklář, tkadlec, pradelna, sedlář, mlynář, kloboučník, nožíř, pekař, holič, švadlena.

a) Vyzkoušej si umění dráteníka i jiná řemesla (mydlář, šperkařka).

1. Drát 30 cm dlouhý, průměr 1,8 mm. Ohneme jej přesně napůl. Vyrobit smyčku.

2. Pomocí kleští vyvarujeme horní spirálu - na jednom i druhém konci. Spirála se stáčí dovnitř srdíčka.

3. Slabším drátkem spojíme spirálky. Drátek dostatečně utáhněte.

4. Kleštičkami srovnáme smyčky k sobě. Vyrovnáme celé srdíčko, aby nebylo kostrbaté.

6. Co tě na 19. století nejvíce zaujalo a proč? Vymysli pro spolužáky 2 - 3 kvízové otázky se třemi odpověďmi na opakování tohoto století.